Europos Sąjungos
oficialusis leidinys

LT
C serija

C/2024/6018

2024 10 23

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė

Prižiūrintieji asmenys

(nuomonė savo iniciatyva)

(C/2024/6018)

Pranešėjas: **Pietro Vittorio BARBIERI**

Patarėjas	Carlo GIACOBINI, pranešėjo
Plenarinės asamblėjos sprendimas	2023 1 24
Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 52 straipsnis 2 dalis
Atsakingas skyrius	Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės
Priimta skyriuje	2024 6 25
Priimta plenarinėje sesijoje	2024 7 10
Plenarinė sesija Nr.	589
Balsavimo rezultatai (už / prieš / susilaikė)	186/1/3

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK):

1.2. pažymi ([1]), kad Europos priežiūros strategijoje nėra pakankamai priemonių neformaliųjų prižiūrinčiųjų asmenų paramai, ir atkreipia dėmesį į tai, kad Direktyva (ES) 2019/1158 ([2]), atsižvelgiant į jos teisinį pagrindą, taikoma tik tiems asmenims, kurie yra saistomi darbo santykiais; ragina Komisiją politinėje darbotvarkėje skirti ypatingą dėmesį neformaliųjų prižiūrinčiųjų asmenų klausimui ir sukurti keitimosi gerąja patirtimi platformą, kuri padėtų valstybėms narėms įgyvendinti veiksmingus sprendimus, kuriais būtų pašalinti trūkumai neformaliosios priežiūros srityje; ragina valstybes nares įgyvendinti Tarybos rekomendacijoje dėl galimybės naudotis įperkamomis, kokybiškomis ilgalaikės priežiūros paslaugomis pateiktas rekomendacijas imtis tinkamų veiksmų, kad būtų patvirtintos neformaliųjų prižiūrinčiųjų asmenų paramai skirtos politika ir priemonės;

1.3. pažymi, kad neigiamą poveikį neformaliųjų prižiūrinčiųjų asmenų gyvenimo sąlygoms dažnai daro psichinė ir fizinė perkrova, taip pat marginalumas ir izoliacija, todėl ragina valstybes nares vykdyti politiką, kuria būtų skatinama teikti plataus spektro ir aukštos kokybės ilgalaikės priežiūros paslaugas;

1.4. atkreipia dėmesį į tai, kad neformalioji šeimos narių priežiūra dažnai yra priverstinio pasirinkimo, kurį lemia tinkamų paslaugų ir paramos trūkumas, rezultatas, ir ragina, taikant tinkamą politiką, apsaugą, priemones ir paslaugas, užtikrinti apsisprendimo ir realaus pasirinkimo galimybę;

([1]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Šeimos narių, prižiūrinčių neįgaliuosius ir pagyvenusius žmones, vaidmuo: pandemijos metu itin išplitęs reiškinys“ (OL C 75, 2023 2 28, p. 75).

([2]) 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1158 dėl tėvų ir prižiūrinčiųjų asmenų profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros, kuria panaikinama Tarybos direktyva 2010/18/ES (OL L 188, 2019 7 12, p. 79).

1.5. mano, kad neformaliųjų prižiūrinčiųjų asmenų perdegimo bei psichinės ir fizinės perkrovos rizika, ypač ilgalaikės priežiūros atveju, yra itin didelė, ir pabrėžia, valstybės narės turi skubiai įgyvendinti politiką, kuria būtų užtikrinamos plačiai prieinamos atokvėpio paslaugos ir sprendimai, skirti remti ir apsaugoti neformaliuosius slaugytojus (profilaktinė medicina ir atokvėpio globa);

1.6. pažymi, kad neformaliosios šeimos narių priežiūros srityje taip pat esama didelės lyčių nelygybės ir ragina ([3]) imtis veiksmų šiai nelygybei sumažinti, be kita ko, stiprinant ir plečiant 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje (ES) 2019/1158 ir Europos priežiūros strategijoje jau išdėstytų gairių įgyvendinimą;

1.7. atkreipia dėmesį į tai, kad šeimos narių neformalioji priežiūra yra asmenų ir šeimų materialinio ir nematerialiojo nuskurdimo priežastis, ir prašo valstybių narių savo politikoje numatyti priemones siekiant sumažinti šį poveikį ir jo išvengti, taip pat apsvarstyti galimybę vykdyti atitinkamus fiskalinius pervedimus;

1.8. prašo valstybių narių skirti daugiau dėmesio informuotumo didinimo priemonėms, kuriomis siekiama paskatinti ir palengvinti ilgalaikės priežiūros paslaugų ir paramos teikimą asmenims, kuriems reikalinga ilgalaikė priežiūra, jų šeimoms, ilgą laiką prižiūrintiesiems asmenims ir neformaliesiems prižiūrintiesiems asmenims, be kita ko, regionų ir vietos lygmenimis, kaip numatyta Rekomendacijoje 2022/C 476/01 ([4]);

1.9. mano, jog labai svarbu, kad neformalieji prižiūrintieji asmenys galėtų išlaikyti savo įprastą darbą ir darbo užmokestį, ir ragina toliau stiprinti ir plėsti Direktyvoje (ES) 2019/1158 numatytas lanksčias darbo formas;

1.10. atkreipia dėmesį į tai, kad dažnu atveju baigęs vykdyti neformaliąją šeimos nario priežiūros veiklą atitinkamas asmuo negali gauti naujo darbo ar neturi galimybės grįžti į ankstesnį darbą, ir ragina valstybes nares užimtumo politikoje numatyti paskatas, garantijas ir sprendimus, kurie padėtų šiems piliečiams grįžti į apmokamą darbą ir kuo geriau pasinaudoti jų įgyta patirtimi;

1.11. mano, kad labai svarbu, taip pat siekiant stebėti taisyklių ir reglamentavimo poveikį, turėti kokybinius ir kiekybinius duomenis apie realias neformaliųjų prižiūrinčiųjų asmenų gyvenimo sąlygas; atsižvelgdamas į tai, ragina priimti tolesnes tyrimų strategijas, visų pirma bendradarbiaujant su EUROFOUND ir dalyvaujant suinteresuotiesiems subjektams;

1.12. ragina Tarptautinės slaugos dieną paminėti ir neformaliuosius prižiūrinčiuosius asmenis ir juos pripažinti Europos sveikatos priežiūros sistemoje.

2. **Bendrosios pastabos**

2.1. Savo ankstesnėje nuomonėje ([5]) EESRK pateikė neformaliosios priežiūros pagrindinius elementus ir šią informaciją papildė atitinkamais duomenimis ir analizėmis.

2.2. Socialinės apsaugos komitetas (SAK) ir Europos Komisija (EMPL GD) 2021 m. paskelbė ataskaitą „Ilgalaikės priežiūros ataskaita. Tendencijos, iššūkiai ir galimybės senėjančioje visuomenėje“, kurioje pateikiamas papildomas bendras šio reiškinio vaizdas ir daug naudingų elementų neformaliosios priežiūros poveikiui apibūdinti.

2.3. Be kita ko, Ilgalaikės priežiūros ataskaitoje išsamiai aprašytas neigiamas poveikis asmenims, neformaliai prižiūrintiems vyresnio amžiaus arba neįgalius šeimos narius, kuriems reikia intensyvios paramos, pajamoms ir pensijų išmokoms, ir lemiantis jų nuskurdimą.

([3]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Lyčių lygybės strategijos“ (OJ C 364, 2020 10 28, p. 77).
([4]) Tarybos rekomendacija 2022 m. gruodžio 8 d. dėl galimybės gauti įperkamas, kokybiškas ilgalaikės priežiūros paslaugas (OJ C 476, 2022 12 15, p. 1).
([5]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Šeimos narių, prižiūrinčių neįgaliuosius ir pagyvenusius žmones, vaidmuo: pandemijos metu itin išplitęs reiškinys“ (OL C 75, 2023 2 28, p. 75).

2.4. Direktyvoje (ES) 2019/1158 dėl tėvų ir prižiūrinčiųjų asmenų profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros buvo išplėstos prižiūrinčiųjų asmenų teisės sudarant lanksčias galimybes išeiti atostogų ir palankesnes darbo sąlygas, kad jie galėtų prižiūrėti šeimos narius, kuriems reikalinga priežiūra, numatytos šeimos ir profesinio gyvenimo derinimo priemonės ir parama lyčių lygybei darbo vietoje skatinant vienodesnį šeiminių pareigų paskirstymą vyrams ir moterims. Galiausiai joje nustatytos papildomos apsaugos nuo tėvų ir prižiūrinčiųjų asmenų diskriminacijos darbo vietoje priemonės, draudžiančios priešišką elgesį dėl šeiminių aplinkybių ar priežiūros poreikių.

2.5. Direktyvoje (ES) 2019/1158, kuri buvo oficialiai perkelta į beveik visų ES valstybių narių teisę, nenagrinėjama neformaliųjų prižiūrinčiųjų asmenų, kurie nedirba kito darbo arba yra jo atsisakę, kad galėtų atlikti neformaliosios priežiūros pareigas ir funkcijas, padėtis.

2.6. Europos priežiūros strategijoje ([6]) pateikti pagrindiniai priežiūros, įskaitant prieinamumą, kokybę, tvarumą, inovacijas ir socialinę įtrauktį, gerinimo tikslai. Strategijos tikslams pasiekti numatytos priemonės ir veiksmai, kurie gali apimti geriausios praktikos skatinimą, finansinę paramą pagalbos programoms, technologines inovacijas priežiūros srityje ir valstybių narių bendradarbiavimą.

2.7. Europos priežiūros strategijoje valstybės narės raginamos „rengti neformaliesiems prižiūrintiesiems asmenims skirtas paramos priemones, pavyzdžiui, konsultavimą, psichologinę paramą, atokvėpio globą ir (arba) tinkamą finansinę paramą“, kurios neatgrasytų nuo dalyvavimo darbo rinkoje, „taip pat neformaliosios priežiūros formalizavimo politiką“. 2022 m. gruodžio 8 d. Tarybos rekomendacijoje ([7]) aptariama galimybė gauti kokybiškas ir įperkamas ilgalaikės priežiūros paslaugas. Ši rekomendacija aktuali „visiems asmenims, kuriems reikia ilgalaikės priežiūros, ir visiems formaliesiems bei neformaliesiems prižiūrintiesiems asmenims. Ji taikoma ilgalaikei priežiūrai bet kokioje priežiūros aplinkoje“.

2.8. Šioje rekomendacijoje apibrėžiama sąvoka „neformalioji priežiūra“: „tai ilgalaikės priežiūros paslaugos, kurias teikia neformalusis prižiūrintysis asmuo, t. y. asmuo prižiūrimojo asmens socialinėje aplinkoje, įskaitant partnerį, vaiką, vieną iš tėvų ar kitą asmenį, kuris nėra samdomas kaip ilgalaikės priežiūros specialistas.“

2.9. *Rekomendacijoje 2022/C 476/01:*

2.9.1. 9 punkte „[v]alstybėms narėms rekomenduojama nustatyti aiškias neformaliųjų prižiūrinčiųjų asmenų identifikavimo procedūras ir remti juos jiems vykdant priežiūros veiklą:

a) a) palengvinti jų bendradarbiavimą su ilgalaikės priežiūros darbuotojais;

b) b) padėti jiems gauti reikiamą mokymą, be kita ko, darbuotojų sveikatos ir saugos, konsultavimo, sveikatos priežiūros, psichologinės pagalbos ir laikino atokvėpio paslaugų klausimais, taip pat padėti jiems derinti darbo ir priežiūros pareigas;

c) c) suteikti jiems galimybę naudotis socialine apsauga ir (arba) teikti jiems tinkamą finansinę paramą, kartu užtikrinant, kad tokios paramos priemonės neatgrasytų nuo dalyvavimo darbo rinkoje“;

2.9.2. 10 punkto g papunktyje numatoma „imtis priemonių didinti informuotumą, skatinti ir palengvinti naudojimąsi esamomis ilgalaikės priežiūros paslaugomis ir parama asmenims, kuriems reikia ilgalaikės priežiūros, jų šeimoms, ilgalaikę priežiūrą teikiantiems ir neformaliesiems prižiūrintiesiems asmenims, be kita ko, regioniniu ir vietos lygmenimis“.

2.10. *2022 m. liepos 5 d. Europos Parlamento* rezoliucijoje „Bendri Europos veiksmai priežiūros srityje“ ([8]):

2.10.1. 72 punkte „primygtinai ragina Komisiją pateikti Parlamentui ir Tarybai Europos priežiūros teikėjų programą ir į ją įtraukti Europos neformaliosios priežiūros teikėjų programą su ES lygmens veiksmų dėl neformaliosios priežiūros rinkiniu ir, kai kompetencija priklauso nacionaliniam lygmeniui, ragina valstybes nares remti šią Europos strategiją plataus užmojo ir koordinuotais veiksmais ir nacionalinėmis programomis, siekiant nustatyti, pripažinti ir įvertinti įvairias Europoje teikiamos neformaliosios priežiūros rūšis ir nustatyti skirtingus priežiūros teikėjų grupių, įskaitant jaunus teikėjus ir mobiliuosius teikėjus, poreikius, kad būtų lengviau deklaruoti darbą ir būtų užtikrintas draudimas ir socialinė apsauga, neatsižvelgiant į jų skirtingą gyvenamąją vietą ar administracinę padėtį ir statusą“;

([6]) COM(2022) 440 final.

([7]) Tarybos rekomendacija 2022 m. gruodžio 8 d. dėl galimybės gauti įperkamas, kokybiškas ilgalaikės priežiūros paslaugas (OJ C 476, 2022 12 15, p. 1), toliau – rekomendacija.

([8]) 2022 m. liepos 5 d. Europos Parlamento rezoliucija „Bendri Europos veiksmai priežiūros srityje“ (OL C 47, 2023 2 7, p. 30).

2.10.2. 73 punkte „ragina valstybes nares apsvarstyti neformaliosios priežiūros įforminimo klausimą ir įvairias finansinės paramos galimybes, atsižvelgiant į skirtingus jų poreikius ir realijas, siekiant užtikrinti gerus priežiūros teikėjų teisių standartus, finansinę paramą ir socialinę apsaugą“.

3. **Nuomonės, įskaitant atitinkamą pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto, rengimo aplinkybės**

3.1. Komisijos komunikate dėl Europos priežiūros strategijos ([9]) pabrėžiama, kaip investavimas į formaliąją priežiūrą padėtų užtikrinti, kad neformalioji priežiūra būtų veikiau pasirenkamas, o ne būtinas dalykas. Rūpinimasis savo artimaisiais turi didelę socialinę ir ekonominę vertę. Be to, priežiūros pareigas atliekantys asmenys turėtų turėti galimybę pasirinkti, kokiu mastu jie nori priežiūrą derinti su apmokamu darbu. Taigi jiems turėtų būti suteikta galimybė naudotis paslaugomis, kurios padėtų suderinti priežiūros pareigas su profesiniu gyvenimu.

3.2. 2022 m. liepos 5 d. Europos Parlamento rezoliucijos „Bendri Europos veiksmai priežiūros srityje“ D konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad „80 proc. visos ilgalaikės priežiūros Europoje teikia neformaliosios priežiūros teikėjai, daugiausia moterys, neturinčios tinkamų darbo sąlygų, dažniausiai neatlygintinai ir (arba) be tinkamos socialinės paramos, todėl priežiūra yra itin svarbi su lytimi susijusi problema; <...> neformaliosios priežiūros paslaugos yra susijusios su teisių, pavyzdžiui, laikinojo nedarbingumo atostogų ir kasmetinių atostogų, taip pat motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros atostogų, trūkumu, mažesniu užimtumu, didesniu skurdu ir socialine atskirtimi, prastesne psichikos sveikata ir didesne socialine izoliacija bei vienišumu, o tai daro neigiamą poveikį fizinei ir psichinei sveikatai, gerovei ir socialinei įtraukčiai; <...> dėl moterų indėlio atliekant neapmokamą priežiūros darbą pasaulio ekonomika kasmet padidėja maždaug 11 trilijonų JAV dolerių, o tai sudaro 9 proc. pasaulio BVP“.

3.3. Rekomendacijos 2022/C 476/01 11 konstatuojamojoje dalyje primenama, kad „apskaičiuota neformaliųjų prižiūrinčiųjų asmenų ilgalaikės priežiūros valandų vertė“ yra „vertinama kaip sudaranti apie 2,5 % Sąjungos BVP“. 12 konstatuojamojoje dalyje daroma išvada: „didelė priklausomybė nuo neformaliosios priežiūros nebus tvari, o formaliosios priežiūros poreikiai ir spaudimas valstybių biudžetams tikriausiai padidės“.

3.4. Rekomendacijos 2022/C 476/01 20 konstatuojamojoje dalyje nurodyta: „neformalioji priežiūra yra labai svarbi teikiant ilgalaikę priežiūrą – neformalieji prižiūrintieji asmenys, daugiausia moterys, tradiciškai teikia didžiąją dalį priežiūros paslaugų, dažnai dėl prieinamos ir įperkamos formaliosios ilgalaikės priežiūros trūkumo“.

3.5. Kita vertus, yra taip pat daug žmonių, kurie savo noru nusprendžia teikti arba gauti neformaliąją priežiūrą. Vis dėlto neformaliosios priežiūros paslaugų teikimas gali neigiamai paveikti prižiūrinčiųjų asmenų fizinę ir psichikos sveikatą bei gerovę ir tapti didele kliūtimi įsidarbinti, ypač moterims. Tai daro tiesioginį poveikį jų tuo metu gaunamoms pajamoms ir toms, kurias gaus būdami vyresnio amžiaus, nes sukaups mažiau teisių į pensiją, o poveikis prižiūrinčiųjų asmenų, turinčių papildomų vaiko ir tėvų priežiūros pareigų, pajamoms gali būti dar didesnis.

3.6. Europos priežiūros strategijoje pabrėžiama, kad priežiūros paslaugų teikimas sukelia rimtų pasekmių neformaliesiems prižiūrintiesiems asmenims, įskaitant neigiamą poveikį jų dabartinėms ir būsimoms pajamoms bei jų psichikos sveikatai. Strategijoje nurodoma: „Didžiąją dalį priežiūros paslaugų teikia moterys, todėl jos dažnai pritaiko savo darbo modelius prie priežiūros pareigų, be kita ko, pertraukia karjerą, dirba ne visą darbo dieną arba per anksti visiškai pasitraukia iš darbo rinkos. Dėl to ypač sunku vienišiems tėvams, kurių didžioji dauguma yra moterys. Kai kurioms iš jų tuo pačiu metu tenka dviguba našta, susijusi su vaikų ir kitų priklausomų šeimos narių priežiūra. 2019 m. prieš pandemiją maždaug trečdalis (32,6 proc.) nepriklausančių darbo rinkai 25–49 metų amžiaus moterų ir tik 7,6 proc. neaktyvių vyrų nurodė, kad pagrindinė priežastis, dėl kurios neieško darbo, yra priežiūros pareigos.“

4. **Bendrosios pastabos**

Europos priežiūros strategijoje:

4.1. numatyta visiems suinteresuotiesiems subjektams suteikti daugiau galimybių dalytis patirtimi ir mokytis vieniems iš kitų, pasitelkiant tarpusavio mokymosi programas, apimančias visus priežiūros aspektus;

4.2. valstybės narės raginamos sudaryti sąlygas priežiūros paslaugų teikėjams, įskaitant pilietinės visuomenės organizacijas ir socialinės ekonomikos subjektus, aktyviai dalyvauti kuriant ir teikiant kokybiškas priežiūros paslaugas bei gerinant darbo sąlygas šiame sektoriuje ir remti regionų bei vietos valdžios institucijų pastangas investuoti į priežiūros paslaugas;

([9]) 3.2 punktas.

4.3. kaip ir Direktyvoje (ES) 2019/1158, nuodugniai nenagrinėjama neformaliųjų prižiūrinčiųjų asmenų, kurie neturi kito darbo arba jo atsisakė, kad užsiimtų neformaliąja priežiūra, padėtis ir nesiūloma jokių pagalbos priemonių.

EESRK

4.4. pažymi, kad tarp Europos strategijos, jos įgyvendinimo ir tikrosios padėties esama realaus atotrūkio, kurį labai jaučia pilietinės visuomenės organizacijos, sveikatos priežiūros specialistai ir priežiūrą gaunantys asmenys; taip pat atkreipia dėmesį, kad Direktyvą (ES) 2019/1158 valstybėse narėse taikoma skirtingai;

4.5. apgailestauja, kad pažeidžiama galimybė naudotis teisėmis, visų pirma finansinėmis teisėmis, teisėmis į informaciją apie galimas programas, kad sudėtinga gauti paramą dėl dažnai pernelyg didelio ir sudėtingo biurokratizmo ir nepakankamos informacijos;

4.6. pažymi, kad būtina spręsti socialinio atstovavimo klausimą, jei siekiama sparčiau įgyvendinti tinkamus ir tvarius sprendimus;

4.7. pakartoja, kad reikia gilinti žinias atliekant *ad hoc* tyrimus ir renkant statistinius duomenis. Šiuo atžvilgiu gali būti naudinga bendradarbiauti su EUROFOUND ar net dalyvauti atliekant būsimą jų tyrimą;

4.8. skatina socialinį dialogą sektorių ir įmonių lygmeniu, kad būtų galima daryti pažangą organizuojant darbą, kad neformalieji prižiūrintieji asmenys galėtų geriau derinti savo slaugytojo vaidmenį ir profesinį gyvenimą. Tai jokiu būdu nereiškia, kad darbdavys turi finansuoti darbuotojo vykdomą pagalbos funkciją, tačiau jis gali sudaryti palankesnes sąlygas organizuodamas darbą;

4.9. ketina daugiau dėmesio skirti asmenų apsisprendimui pasirinkti teikti neformaliąją priežiūrą ir ne mažesnį dėmesį skirti prižiūrimo asmens apsisprendimui pasirenkant neformalųjį slaugytoją ir sutinkant naudotis jo paslaugomis. Reikėtų pabrėžti, kad labai svarbu užtikrinti laisvę šeimos nariams pasirinkti, ar jie nori likti namuose kaip prižiūrintieji asmenys;

4.10. mano, kad įgyvendinant priežiūros strategiją turėtų būti sukurtos patikimos, prieinamos ir pasiekiamos socialinės ir (arba) institucinės pagalbos sistemos. Todėl reikia struktūrinių investicijų į kokybiškas viešąsias paslaugas, kad būtų galima paremti asmenis, kuriems reikalinga priežiūra, ir juos neformaliai prižiūrinčius šeimos narius; pažymi, kad, pavyzdžiui, socialinių darbdavių, CEMR ir EPSU bendrame pareiškime dėl ES ekonomikos valdymo peržiūros ([10]) reiškiamas susirūpinimas dėl ES Tarybos įgaliojimų vesti derybas dėl ES ekonomikos valdymo taisyklių peržiūros ir nurodoma, kad ES ekonomikos valdymo taisyklės neturi trukdyti galimoms valstybių narių pastangoms investuoti į socialines paslaugas piliečių gerovės labui ([11]); EESRK ragina teisėkūros institucijas, prieš priimant reglamentą dėl skolos tvarumo analizės metodikos, dar kartą išsamiai išnagrinėti, siekiant išvengti bet kokių nenumatytų automatinių pasekmių, kurios atsiranda dėl naujų griežto taupymo politikos priemonių, visų pirma atsižvelgiant į socialinį priemonių, kurios galiausiai bus numatytos, poveikį ([12]);

4.11. mano, kad padėtis, kai darbuotojai, neformaliai prižiūrintys šeimos narius, dažnai ilgą laiką neturi nuolatinio darbo ir negali siekti karjeros, yra diskriminuojanti, mažina šeimų, kuriose teikiama neformalioji pagalba, perkamąją galią ir lemia materialinį bei nematerialinį nuskurdimą. Ekonominiu požiūriu tai yra visuotinis nuostolis, nes:

— prarandama kvalifikuota darbo jėga (nepakankamas užimtumas priežiūros sektoriuje);

([10]) https://www.ccre.org/img/uploads/piecesjointe/filename/EU_Economic_Governance_review_EPSU_CEMR_Social_Employers_Joint_Statement.pdf.

([11]) ES ekonomikos valdymo peržiūra. Bendras EPSU, CEMR ir socialinių darbdavių pareiškimas.

([12]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl veiksmingo ekonominės politikos koordinavimo ir daugiašalės biudžeto priežiūros, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. (EB) Nr. 1466/97, Pasiūlymas dėl Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1467/97 dėl perviršinio deficito procedūros įgyvendinimo paspartinimo ir paaiškinimo, Pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2011/85/ES dėl reikalavimų valstybių narių biudžeto sistemoms (OL C, C/2023/880, 2023 12 8).

— prarandamos investicijos į iš darbo išėjusio (savo noru ar dėl pareigos) darbuotojo mokymą;

— patiriami nuostoliai, susiję su atlygintinos veiklos dalimi riboto savarankiškumo asmenų priežiūros ir paramos srityse;

4.12. teigia, kad reikia aktyviau remti visų prižiūrinčiųjų asmenų teisę į atokvėpio globą. Per pastaruosius du dešimtmečius profesionalūs slaugytojai tapo vis labiau matomais socialinių sistemų struktūroje ir būtinybė jiems teikti pagalbą nuo šiol turi tapti politinės darbotvarkės prioritetu. Ilgesnė tikėtina gyvenimo trukmė, perėjimas prie priežiūros namuose, įtraukesnės paramos formos yra tik keletas pokyčių, darančių poveikį milijonams asmenų, kurie Europos Sąjungoje kasdien prižiūri kitus asmenis. Tai politinis ir visuomenės sveikatos klausimas, kuriuo turi būti vadovaujamasi rengiant pažeidžiamiausių asmenų priežiūros strategijas, užtikrinant tvarią pusiausvyrą tarp visuomenės solidarumo ir savitarpio pagalbos šeimoje;

4.13. mano, kad įgyvendinant Europos socialinę politiką reikia teikti visapusišką paramą žmonėms ir remti bei skatinti nacionalinės socialinės politikos reformas.

5. **Paramos šeimos narių neformaliajai priežiūrai politika**

5.1. EESRK ragina valstybes nares įgyvendinti Tarybos rekomendaciją dėl galimybės naudotis įperkamomis ir kokybiškomis ilgalaikės priežiūros paslaugomis imantis tinkamų veiksmų, kad būtų priimta politika ir priemonės, kuriomis būtų remiama neformaliųjų prižiūrinčiųjų asmenų padėtis; atsižvelgdamas į 2024 m. kovo mėn. surengto klausymo rezultatus, EESRK atkreipia dėmesį į Europoje įsisteigusių šeimos narius prižiūrinčiųjų asmenų asociacijų raginimą išplėsti Europos priežiūros strategijos taikymo sritį, siekiant:

5.1.1. didinti oficialią paramą, visų pirma užtikrinti ir išplėsti neformaliųjų prižiūrinčiųjų asmenų poreikiams tenkinti skirtų paslaugų įvairovę parengiant pasiūlymą dėl Europos priežiūros garantijos ([13]) ir sustiprinant jau galiojančių nuostatų įgyvendinimą;

5.1.2. užtikrinti, kad garantija sudarytų sąlygas nuolatinei galimybei naudotis priežiūros paslaugomis, padėtų sumažinti šių paslaugų prieinamumo ir įperkamumo skirtumus Europoje arba valstybėse narėse;

5.1.3. gerinti priežiūros paslaugų prieinamumą ir įperkamumą, be kita ko, sudarant palankesnes sąlygas veiklos vykdytojų iš ne ES šalių judėjimui ir atvykimui. EESRK siūlo vykdyti visiems Europos sveikatos priežiūros darbuotojams skirtą politiką, nepriklausomai nuo jų – migranto ar rezidento – statuso;

5.1.4. stiprinti plačią aukštos kokybės ilgalaikės priežiūros paslaugų pasiūlą vykdant formaliųjų ir neformaliųjų prižiūrinčiųjų asmenų mokymą ir atnaujinant įgūdžius;

5.1.5. užtikrinti laikino atokvėpio ir prieglaudos paslaugas, sveikatos prevencijos ir stebėsenos paslaugas, įskaitant neformalias paslaugas, visų pirma ilgalaikės priežiūros atvejais siekiant užkirsti kelią perdegimui, psichinei ir fizinei perkrovai bei piktnaudžiavimui;

5.1.6. užtikrinti skubios pagalbos paslaugas ekstremaliais priežiūros ar sveikatos atvejais;

5.1.7. užtikrinti asmenų teisę į apsisprendimą būti neformaliaisiais slaugytojais, pašalinant materialines atitinkamus jų sprendimus lemiančias priežastis;

5.1.8. šalinti nuskurdimo ir materialinio bei nematerialiojo nepritekliaus riziką, be kita ko numatant galimybę atlikti fiskalinius pervedimus, ypač ilgalaikės priežiūros atvejais ir tais atvejais, kai atsisakoma apmokamo darbo arba kai jis prarandamas;

([13]) OL C 140, 2023 4 21, p. 39 ir OL C 486, 2022 12 21, p. 37.

5.1.9. imtis priemonių šeimų ir gyventojų pajamų lygiui išlaikyti ir kompensuoti atsižvelgiant į kitas socialinės apsaugos ir priežiūros sistemas;

5.1.10. numatyti priemones ir paramą, kuriomis būtų sudarytos sąlygos neformaliesiems prižiūrintiesiems asmenims grįžti į apmokamą darbą, kurie jo atsisakė tam, kad visą dėmesį skirtų priežiūrai, atnaujinti karjeros raidą, vėl integruotis į profesinę aplinką ir išlaikyti ryšį su darbo pasauliu;

5.1.11. kovoti su lyčių nelygybe tarp neformaliųjų prižiūrinčiųjų asmenų, kurie dirba, be kita ko, stiprinant ir išplečiant Direktyvos (ES) 2019/1158 įgyvendinimą;

5.1.12. skatinti pagalbos ir sveikatos priežiūros paslaugų teikimą namuose, kad būtų išvengta segregacijos ir izoliacijos rizikos, taip pat sudaryti sąlygas stebėti situacijas, kai gresia išsekimas ar piktnaudžiavimas;

5.1.13. stebėti neformaliosios priežiūros reiškinį Europos lygmeniu ir vertinti priemonių, įgyvendinamų pagal Europos priežiūros strategijos tyrimo ir stebėsenos mechanizmus, rezultatus;

5.1.14. skatinti įperkamų nuotolinės priežiūros, ryšių ir pagalbos namuose technologijų diegimą, neatsisakant žmogiškosios pagalbos;

5.1.15. Tarptautinės slaugos dieną paminėti ir neformaliuosius prižiūrinčiuosius asmenis ir juos pripažinti Europos sveikatos priežiūros sistemoje.

2024 m. liepos 10 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Oliver RÖPKE